

Leiden: geldigheidsduur van tentamens

Paul van Meenen kan het bijna niet geloven. Sinds een jaar zit hij als onderwijswoordvoerder voor D66 in de Tweede Kamer. Ooit begonnen als eerstegraadsdocent Wiskunde, heeft hij een lange onderwijs-carrière in het mbo, hbo en v.o. achter de rug. Een echte onderwijsman dus. Maar wat hij deze week gehoord heeft, daar slaat hij steil van achterover (DUB 6/9/2013):¹ de Rechtenfaculteit van de Universiteit Leiden beperkt de geldigheidsduur van behaalde tentamens (Mare 5/9/2013).² Als rechtenstudenten de driejarige bacheloropleiding niet in vier jaar voltooien, verliezen ze alle studiepunten die ze na de propedeuse behaald hebben, ook al zijn ze door de propedeutische selectie heengekomen. Naar verluidt wil de faculteit de gedupeerde vijfdejaarsstudenten zelfs beletten om de desbetreffende tentamens opnieuw af te leggen, hoewel er voor zo'n verbod geen wettelijke basis bestaat. De faculteit wil domweg dat deze vertraagde studenten vertrekken. Van Meenen vindt dat een bizarre regeling. De bekende hoger-onderwijsjurist Peter Kwikkers is het met hem eens. De wetgever laat weliswaar toe dat faculteiten de geldigheidsduur van tentamens beperken, maar dat is uitsluitend bedoeld om de kwaliteit van het diploma te waarborgen voor het geval dat de getentamineerde stof na verloop van tijd ernstig verouderd is. Volgens hem mogen ze deze bevoegdheid niet misbruiken om studenten tot een hoger studietempo aan te zetten. En voor een bevoegdheid om vertraagde studenten (na voltooiing van de selectieve propedeuse) heen te zenden, bestaat al helemaal geen wettelijke basis.

De gewraakte tentamenregeling is sinds 2009 in de Leidse rechtenfaculteit van kracht.³

Artikel 4.7 – Geldigheidsduur

- **4.7.1.a** Het propedeutisch examen heeft een onbeperkte geldigheidsduur.
- **4.7.1.b** De tentamens in de propedeutische fase behouden voor voltijdstudenten hun geldigheid tot het einde van het 2e (tweede) academische jaar en voor deeltijdstudenten tot het einde van het 3e (derde) academische jaar, volgend op het jaar waarin deze vakken met goed gevolg zijn afgelegd, behoudens de bevoegdheid van de examencommissie de geldigheidsduur te verlengen. Een-en-ander met inachtneming van de regels van het bindend studieadvies – vgl. art. 6.3.1.
- **4.7.1.c** Voor studenten die op of na 1 september 2009 een aanvang hebben gemaakt met de opleiding geldt dat de geldigheid van alle met goed gevolg afgelegde tentamens van de vakken van het 2e en 3e studiejaar verloopt nadat de student vier jaar ingeschreven heeft gestaan voor de bacheloropleiding. Minimaal het aantal zogenoemde 'toegekeende bestuursmaanden' voor activiteiten wordt opgeteld bij de termijn van vier jaar; daarbij rekening houdend met een discrepantie tussen het aantal feitelijk toegekende bestuursmaanden en de daadwerkelijk geleverde bestuurlijke inspanning.
Bij deeltijdstudenten verloopt de geldigheid nadat de student acht jaar ingeschreven heeft gestaan. De examencommissie kan zowel bij voltijd- als deeltijdstudenten de geldigheidsduur van met goed gevolg afgelegde tentamens met maximum één jaar verlengen. (Vgl. art. 4.7.4.) De Examencommissie houdt daarbij rekening met alle individuele en bijzondere omstandigheden van het geval zoals de planningsmogelijkheden onderwijs- en tentamenroosters en eventuele andere studiegerelateerde aangelegenheden zoals een studieverblijf in het buitenland.
Bij studenten die na aanvang van de opleiding hun vorm van inschrijving wijzigen van een voltijdse in deeltijdse vorm geldt de regeling van de geldigheidsduur ten tijde van aanvang van de eerste inschrijving voor de opleiding. In afwijking hiervan kan de examencommissie op deze studenten de regeling van deeltijdstudenten toepassen indien een student daartoe een schriftelijk verzoek indient en daarin aannemelijk maakt dat hij los van de hiervoor genoemde 'vierjaarsregel geldigheidsduur tentamens voltijdstudenten' anderszins gegronde reden heeft de studie als deeltijdstudent te vervolgen. Toepassing vindt dan plaats naar evenredigheid van de jaren dat een student als voltijd- en deeltijdstudent staat ingeschreven.
- **4.7.1.d** In afwijking van artikel 4.7.1.c geldt voor studenten die vóór 1 september 2009 de opleiding zijn begonnen dat de tentamens van het tweede en derde jaar van de bacheloropleiding voor voltijdstudenten hun geldigheid behouden tot het einde van het 5e (vijfde) academische jaar en voor deeltijdstudenten tot het einde van het 7e (zevende) academische jaar, volgend op het jaar waarin deze vakken met goed gevolg zijn afgelegd.
Voor studenten die vóór 1 september 2005 een aanvang met de studie hebben gemaakt geldt dat de tentamens van het tweede en derde jaar van de Bachelor hun geldigheid behouden tot het einde van het 7e (zevende) academische jaar, volgend op het jaar waarin deze vakken met goed gevolg zijn afgelegd. Dit alles behoudens de bevoegdheid van de examencommissie de geldigheidsduur van tentamencijfers te verlengen.
- **4.7.2** [Niet van toepassing – art. 4.7.1.a].
- **4.7.3** [Niet van toepassing – art. 4.7.1.b t/m 4.7.1.d].
- **4.7.4** De examencommissie kan conform de door haar gestelde richtlijnen, op verzoek van de examinandus, de geldigheidsduur met maximaal één jaar verlengen.

¹ <http://www.dub.uu.nl/artikel/nieuws/universiteit-leiden-stuurt-trage-vijfdejaars-weg.html> (6/9/2013)

² <http://www.mareonline.nl/archive/2013/09/05/cijferverlies-voor-trage-student> (Mare 5/9/2013)

Zie ook: <http://mareonline.nl/archive/2013/04/18/puntenverlies-dreigt-voor-trage-student> (18/4/2013)

³ <http://media.leidenuniv.nl/legacy/oerbachrechtsgeleerdheid-2012-2013-def-publ.pdf>

Februari jongstleden kregen de vertraagde vierdejaarsstudenten de brief in de bus om hen eraan te herinneren dat ze krachtens de regeling-2009 al hun studiepunten zouden verliezen als ze op 31 augustus nog niet het diploma van hun driejarige bacheloropleiding zouden hebben behaald.⁴ Het ziet er naar uit dat één of meer gedupeerde studenten hiertegen in beroep zullen gaan bij het lokale College van Beroep voor de Examens of vervolgens bij het landelijke College van Beroep voor het Hoger Onderwijs (CBHO).

Dat kamerleden uit D66, PvdA en SP nu aan de bel trekken, heeft niet alleen te maken met de recente berichtgeving in *Mare* over deze kwestie (zie voetnoten 1 en 2), maar ook met de uitbreiding van het Bindend Studietoeladingsadvies (BSA) in Leiden.⁵ Per 1 september jongstleden is het Experimenteerbesluit van kracht geworden waarmee de overheid aan faculteiten de mogelijkheid geeft op experimentele basis maatregelen in te voeren om studievertraging tegen te gaan, waaronder de invoering van een BSA voor ouderejaarsstudenten.⁶ In dat kader heeft de Universiteit Leiden de regel ingevoerd dat studenten uit de opleiding worden verwijderd als ze aan het eind van hun tweede jaar niet minimaal 90 studiepunten hebben behaald (d.w.z. anderhalf maal de wettelijke studielast per cursusjaar).⁷ Kamerleden maken zich boos over het feit dat dit 'experiment' zich tot bijna alle Leidse opleidingen uitstrekt en zelfs tot opleidingen die nergens anders in Nederland in vergelijkbare vorm worden aangeboden.

Kamerlid Paul van Meenen vindt het bizar dat de Leidse rechtenfaculteit vijfdejaars studenten, op grond van hun studievertraging, van hun behaalde studiepunten meent te mogen beroven en hen zelfs langs deze weg uit de opleiding meent te mogen verwijderen. Op het eerste gezicht vecht het nieuwbakken kamerlid tegen windmolens. Al vele jaren zijn er immers faculteiten die hun wettelijke bevoegdheid tot het vernietigen van studiepunten op die manier misbruiken, waarbij hun door het ministerie of de onderwijsinspectie niets in de weg is gelegd. De Radbouduniversiteit bijvoorbeeld heeft er al jaren mee gewerkt.⁸ Maar bij nader inzien kan Van Meenen drie goede argumenten aanvoeren voor de stelling dat deze meedogenloze interpretatie van de bestaande wettelijke regels zeer aanvechtbaar is:

1. In het eerdergenoemde *Experimenteerbesluit* (voetnoot 6) wordt inderdaad de mogelijkheid geopend dat faculteiten de geldigheidsduur van tentamens beperken met het doel studenten tot een hoger studietempo aan te zetten. Daaraan zijn echter strenge voorwaarden verbonden, alsmede een uitdrukkelijke toetsing door de minister. De Leidse "B-in-vier"-regeling is niet bij de minister aangemeld en voldoet inhoudelijk ook niet aan de voorwaarden die in het Experimenteerbesluit gesteld zijn.
2. Sinds 2009 is er in de Haagse onderwijspolitiek van alles gebeurd. In 2011 werd het *wetsontwerp Verhoging Collegegeld Langstudeerders* bij de Tweede Kamer ingediend. Studenten die meer dan één jaar studievertraging opliepen, zouden jaarlijks een langstudeerboete van €3000 moeten betalen. Met supplementaire strafmaatregelen, zoals vernietiging van studiepunten, zouden faculteiten duidelijk in strijd met de bedoelingen van de toenmalige wetgever handelen. September 2012 is de Langstudeerderswet ingetrokken. In plaats daarvan wordt een nieuw instrument ingevoerd om het studietempo op te voeren: *de basisbeurs wordt afgeschaft*, zodat per saldo de kosten van studievertraging drastisch worden verhoogd.⁹ Ook hier geldt weer dat faculteiten geen maatregelen behoren te nemen waarmee studievertraging nog eens extra gestraft wordt.
3. Ondertussen hangt er nog een andere ontwikkeling in de lucht. Volgens de toenmalige overheidsplannen zouden *deeltijdstudenten* onverkort door de langstudeerboete worden getroffen zodra ze de cursusduur van de voltijdse opleiding met één jaar zouden overschrijden. Ook kregen universiteiten en hogescholen toestemming het jaarlijkse collegegeld van deeltijdstudenten gelijk te trekken met dat van voltijdse studenten. Verder zijn er plannen in de maak deeltijdopleidingen niet langer te bekostigen, tenzij

⁴ <http://media.leidenuniv.nl/legacy/20130417-brief-vierjaarstermijn.pdf> (zie ook *Vierjaarsregeling Bachelor*:

<http://law.leidenuniv.nl/studenten/algemenestudentenzaken/regelingen/bachelor-in-drie-maximaal-vier-jaar-afonden.html>)

⁵ <http://www.dub.uu.nl/artikel/nieuws/parlement-eist-opheldering-wegsturen-tweedejaars-leiden.html> (29/8/2013)

⁶ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/dossier/31288/stb-2013-317> (15/7/2013); zie ook:

<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/studenten-in-de-tang-genomen> (13/3/2013).

⁷ <http://www.studenten.leidenuniv.nl/rechtspositie-en-regelingen/regelingen/bsa.html>

⁸ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/radboud-beperkt-geldigheidsduur-tentamens> (14/4/2008),

<http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/geldigheidsduur-van-tentamens> (1/9/2011)

⁹ Volgens de huidige plannen wordt de basisbeurs voor de masteropleidingen per 1/9/2014 en die voor de bacheloropleidingen per 1/9/2015 afgeschaft. Zie:

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/06/07/kamerbrief-over-verdere-invulling-sociaal-leenstelsel-en-onderzoek-naar-gedragseffecten.html>

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/06/13/kamerbrief-over-aanvullende-vragen-sociaal-leenstelsel-uit-ordedebat-11-juni.html>

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/06/28/wetsvoorstel-wet-sociaal-leenstelsel-masterfase.html>

deze het economische belang van de BV Nederland dienen. Gevolg is dat deeltijdstudenten gedwongen worden zich bij voltijdse opleidingen in te schrijven en dat ze dus ernstig gedupeerd zouden worden door de handhaving (c.q. invoering) van regelingen waarin de geldigheidsduur van tentamens beperkt wordt.

We moeten dus blij zijn met de ophef die vorige week ontstaan is rond de vijfdejaars rechtenstudenten in Leiden. Hopelijk wordt de leden van de Tweede Kamer wakkergeschud: weten jullie wel waar jullie mee bezig zijn als jullie de ogen blijven sluiten voor het misbruik van de wettelijke bepalingen rond de beperking van geldigheidsduur van tentamens?

In de huidige wet staat:¹⁰

Artikel 7.3. Opleidingen en onderwijsseenheden

1. Het onderwijs wordt door de instelling aangeboden in de vorm van opleidingen.
2. Een opleiding is een samenhangend geheel van onderwijsseenheden, gericht op de verwezenlijking van welomschreven doelstellingen op het gebied van kennis, inzicht en vaardigheden waarover degene die de opleiding voltooit, dient te beschikken. (...)
3. Aan elke opleiding is een examen verbonden. Aan elke onderwijsseenheid is een tentamen verbonden.

Artikel 7.10. Examens en tentamens

1. Elk tentamen omvat een onderzoek naar de kennis, het inzicht en de vaardigheden van de examinandus, alsmede de beoordeling van de uitkomsten van dat onderzoek.
2. Indien de tentamens van de tot een opleiding of propedeutische fase van een bacheloropleiding behorende onderwijsseenheden met goed gevolg zijn afgelegd, is het examen afgelegd, voorzover de examencommissie niet heeft bepaald dat het examen tevens omvat een door haar zelf te verrichten onderzoek als bedoeld in het eerste lid.

Artikel 7.13. Onderwijs- en examenregeling

1. Het instellingsbestuur stelt voor elke door de instelling aangeboden opleiding of groep van opleidingen een onderwijs- en examenregeling vast. De onderwijs- en examenregeling bevat adequate en heldere informatie over de opleiding of groep van opleidingen.
2. In de onderwijs- en examenregeling worden, onverminderd het overigens in deze wet terzake bepaalde, per opleiding of groep van opleidingen de geldende procedures en rechten en plichten vastgelegd met betrekking tot het onderwijs en de examens. Daaronder worden ten minste begrepen:
(...)
k. waar nodig, de geldigheidsduur van met goed gevolg afgelegde tentamens, behoudens de bevoegdheid van de examencommissie die geldigheidsduur te verlengen,
(...)

Het gaat hier dus om de formulering van artikel 7.13 lid 2 sub k. Wanneer is de clausele 'waar nodig' van toepassing?

Mag op deze clausele beroep worden gedaan als een instellingbestuur het nodig vindt studenten met grotere spoed door een opleiding heen te jagen?

Is het acceptabel dat deze clausele ertoe kan leiden dat de geldigheidsduur van studiepunten die in juli of augustus vergaard zijn, reeds op 1 september van datzelfde kalenderjaar expireert?¹¹

Moet de wetgever een nadere bepaling opnemen met betrekking tot de voorwaarden waaronder beperking van de geldigheidsduur van met goed gevolg afgelegde tentamens nodig kan worden geacht?

Mijn voorstel is als volgt. Schrap item k en bepaal in een volgend lid van artikel 7.13:

In de Onderwijs- en examenregeling kan waar nodig worden bepaald dat de geldigheidsduur van sommige, met name genoemde tentamens wordt beperkt tot een aantal jaren, te rekenen vanaf de datum dat het tentamen met goed gevolg is afgelegd, behoudens de bevoegdheid van de examencommissie die geldigheidsduur te verlengen, waarbij die geldigheidsduur echter nooit minder dan zeven jaren kan zijn.

Wes Holleman

weblog onderwijs 9-9-2013

<http://www.onderwijsethiek.nl>

>>>BIJLAGE: de Leidse regeling onder de loep >>>

¹⁰ http://www.st-ab.nl/wetten/0718_Wet_op_het_hoger_onderwijs_en_wetenschappelijk_onderzoek_WHW.htm

¹¹ Zie ook: <http://rechtenforum.nl/forum/thread/t/39168/highlight/geldigheidsduur/> (26/3/2013)

BIJLAGE: de Leidse regeling onder de loep

Tot goed begrip van de gewraakte Leidse regeling moet de lezer kennisnemen van de *toelichting* die in de nieuwe Onderwijs- en Examenregeling (OER 2013/14) is opgenomen:¹²

<p>Toelichtende opmerkingen, mede naar aanleiding van casus bij en beleid en jurisprudentie van de Examencommissie, bij de regeling (vervallen) geldigheidsduur met goed gevolg afgelegde vakken.</p> <p>A. <i>Het gaat bij de regeling geldigheidsduur om “ingeschreven” studiejaren; een collegejaar waarin een student is/was uitgeschreven telt (dus) niet mee.</i></p> <p>B. <i>Ingeval de geldigheidsduur van met goed gevolg afgelegde vakken vervalt heeft het geen nut c.q. hoeft en kan een student niet opnieuw met dezelfde opleiding beginnen bij de Faculteit der Rechtsgeleerdheid te Leiden. Alle vakken die behaald waren en die zijn vervallen, vervallen namelijk direct opnieuw (van rechtswege) indien een student bij die opleiding dat vak nogmaals (met goed gevolg) zou afleggen.</i></p> <p>C. <i>Als een student geen verlenging krijgt van de geldigheidsduur van met goed gevolg afgelegde tentamens (en die vakken c.q. de geldigheid daarvan dus vervallen) en een student (bv. een voltijdstudent na 4 jaar) zou besluiten om te switchen van opleiding binnen de Faculteit der Rechtsgeleerdheid dan dienen (dezelfde) eventuele vakken die ook in het onderwijsprogramma van de nieuwe opleiding zijn opgenomen opnieuw bij die andere opleiding te worden afgelegd.</i></p> <p>D. <i>Ingeval van overstap van de ene juridische opleiding naar een andere juridische opleiding bij de FdR: indien dit gebeurt na het eerste studiejaar heeft de student nog 3 studiejaren om de bachelor af te ronden (de twee jaren van ba-2+3 met daarbij opgeteld 1 jaar); indien dit gebeurt na het tweede studiejaar heeft de student nog 2 studiejaren.</i></p> <p>E. <i>In geval een student overstapt van deeltijd naar voltijd wordt bezien hoeveel vakken c.q. jaar/jaren hij (in voltijd modaliteit) nog moet doen. En daar wordt dan 1 jaar bij opgeteld (overeenkomstig de regeling dat een voltijdstudent over zijn 3 jarige ba-opleiding maximaal 4 jaar mag doen; dwz. 3 jaar met daarbij opgeteld 1 jaar).</i></p> <p>F. <i>Een student die twee opleidingen doet moet de 1ste opleiding altijd binnen 4 jaar afgerond hebben.</i></p> <p>G. <i>Een student die in 4 jaar een bacheloropleiding heeft behaald en daarna wil beginnen met een 2e bacheloropleiding heeft daarvoor maximaal 3 studiejaren.</i></p> <p>H. <i>Het is niet zo dat een student altijd en/of automatisch een verlenging van de geldigheidsduur krijgt indien hij voor een studieverblijf naar het buitenland gaat. De planning daarvan moet verantwoord zijn gelet op de studievoortgang en in beginsel moet de bachelor inclusief het buitenland verblijf binnen de 4 jaar (kunnen) worden afgerond. Neem zo nodig bijtijds contact op met je studieadviseur.</i></p> <p>J. <i>Zoals o.a. tot uitdrukking is gebracht in overwegingen die ten grondslag liggen aan art. 4.7.1.c:</i> <i>- Uitgangspunt is dat een voltijdstudent in staat moet zijn om in vier (inschrijvings) studiejaren het bachelor-diploma te behalen, waarvoor een nominale studieduur van drie jaar staat. Met een goede planning is er in beginsel binnen die vier jaar naast het verplichte curriculum voldoende ruimte voor andere vormende en extra-curriculaire (studie-)activiteiten. Afronden binnen vier jaar is de hoofdregel en verlenging van de geldigheidsduur van tentamens door de Examencommissie is dus een uitzondering. Wie de termijn van vier jaar niet weet te halen, kan alleen in bijzondere omstandigheden verlenging krijgen van de geldigheidsduur van met goed gevolg afgelegde tentamens, en dan alleen onder strak toezicht van de Examencommissie en voor een beperkte periode. Mede deswege hanteert de Examencommissie de bevoegdheid uiterst restrictief.</i> <i>- En een boodschap is dat indien de studievoortgang moeizaam is en de (bij voltijd vierjaars-)termijn niet zal of kan worden behaald – in een zo vroeg mogelijk stadium – de keuze voor alsnog een andere studie overweging verdient. Bij de groep die de termijn overschrijdt moet er sprake zijn van niet-verwijtbare individuele en bijzondere omstandigheden en die groep moet bestaan uit studenten bij wie het realistisch c.q. aannemelijk is dat zij binnen een korte termijn de studie alsnog afronden.</i></p>

Mijn kanttekeningen bij de punten A t/m J:

- Punt A is gebaseerd op een wetsinterpretatie die zelfs de legalistische CBHO-rechters zullen afwijzen: geldigheidsduur moet in *elapsed time* worden uitgedrukt. Men kan de wet niet zozeer oprekken dat uitsluitend de geconsumeerde inschrijvingduur meetelt. Daarnaast vraag ik me af of de studenten van het cohort-2009 tijdig van deze Leidse interpretatie op de hoogte zijn gesteld.
- In punt J (en eerder al m.b.t. de bestuursmaanden van artikel 4.7.1.c) valt men al helemaal door de mand: ook ‘niet-verwijtbare individuele en bijzondere omstandigheden’ kunnen volgens de toelichting tot verlenging van de geldigheidsduur leiden. Kennelijk heeft men zich laten inspireren door art. 7.8b lid 3 WHW, maar men gaat dan voorbij aan lid 7, waarin wordt vastgelegd dat het aan de minister is voorbehouden bij AMvB te bepalen welke persoonlijke omstandigheden mogen worden meegewogen. Wat op het eerste gezicht een hardheidsclausule in de Leidse regeling was, wordt via de toelichting uitgebreid tot een soort BSA-procedure voor ouderejaarsstudenten, die elke wettelijke grondslag ontbeert.
- Punt B zal bij de CBHO-rechters evenmin standhouden. Dit zou namelijk betekenen dat een onderwijsinstelling zich via de OER *de facto* de bevoegdheid zou mogen toekennen vertraagde ouderejaars-

¹² <http://media.leidenuniv.nl/legacy/2013-07-31-oerbachrechtsgeleerdheid-2013-2014-def.pdf>

studenten uit de opleiding te verwijderen, ook al hebben zij de selectieve propedeuse doorstaan.

- Punt C impliceert dat examencommissies de bevoegdheid ontzegd wordt studenten een vrijstelling te verlenen voor tentamens die zij in een andere opleiding binnen de faculteit behaald hebben. Dat is in strijd met artikel 7.12b lid 1 sub d WHW.
- De punten D t/m G zijn gestoeld op de vooronderstelling dat alle bacheloropleidingen die door de faculteit verzorgd worden (zowel de onderscheiden studierichtingen als de deeltijdopleidingen daarbinnen) in wezen alle tot één en dezelfde opleiding behoren en dat omzwaaiers dus (in het kader van deze regeling) niet met een schone lei beginnen. De hogeronderwijsjuristen moeten toetsen of deze vooronderstelling door de beugel kan. Datzelfde geldt voor de clausule in artikel 4.7.1c waarin is vastgelegd dat omzwaaien naar de deeltijdse variant voor vertraagde studenten nauwelijks soelaas biedt. Mocht deze clausule onrechtmatig zijn, dan is het cohort-2009 van meet af aan op het verkeerde been gezet.

Naar mijn indruk is de Leidse 'Vierjaarsregeling' volstrekt in strijd met de wet, hetgeen zou betekenen dat alle beschikkingen die de examencommissie op basis van deze regeling heeft genomen of zal nemen, nietig moeten worden verklaard door het lokale College van Beroep voor de Examen, dan wel door het landelijke College van Beroep voor het Hoger Onderwijs.

Afgezien daarvan, zet ik vraagtekens bij het feit dat de hierboven weergegeven *Toelichtende opmerkingen* pas 31/7/2013 door de faculteit gepubliceerd zijn binnen het kader van de Onderwijs- en Examenregeling 2013/14 (zie voetnoot 12). Er zijn nogal wat discrepanties tussen de regeling zelf en de recente toelichting erop. Indien zij haar studenten daarover sinds 2009 niet voldoende heeft voorgelicht, is het niet uitgesloten dat de Vierjaarsregeling alleen al om die reden nietig moet worden verklaard.¹³

¹³ Terublikkend krijg ik de indruk dat de faculteit rond de jaarwisseling van 2012/2013 immens geschrokken is van het grote aantal studenten dat door de regeling gedupeerd dreigde te worden en dat zij de regeling in de daaropvolgende maanden substantieel heeft bijgesteld, in de vorm van een toelichting op de regeling. Dit heeft dan tot ongewenst gevolg gehad dat de *kenbaarheid* van de bijgestelde regeling in de voorgaande jaren nihil was en dat de toenmalige studenten hun studieloopbaankeuzes en hun studiegedrag niet op de bijgestelde regeling hebben kunnen afstemmen. Zie bijvoorbeeld mijn kanttekening bij punt A van de toelichting.